

Anmeldelser

Tips om medisinsk litteratur, andre bøker, filmer og elektroniske medier som bør anmeldes, sendes tidsskriftet@legeforeningen.no

Ny utgave av læreboken i allmenntmedisin

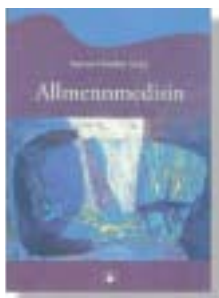
Steinar Hunskaar, red

Allmenntmedisin

832 s, ill. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2003.

Pris NOK 875

ISBN 82-05-30779-2

Den norske læreboken i allmenntmedisin kom ut første gang i 1997. Redaktør Steinar Hunskaar avsluttet den gang sitt forord med følgende erklæring: «Skipet er klart til sjøsetjinga. Vi er sikre på at det vil vere flyte-

dyktig. Så får lesaren vurdere om det er sjødyktig på det allmenntmedisinske havet både i storm og stille». Metaforen var nok ikke tilfeldig. Norge har en lang, kronglete og farefull kyst med store værforandringer. Derfor ble vikingene verdens beste båtbyggere. En krevende virkelighet skaper godt fag. Kunnskaper kommer fra praksis.

Læreboken i allmenntmedisin har vist at den duger og mer til, kanskje først og fremst som oppslagsverk i den kliniske hverdagen, men også som normativ lærebok i det gode fag. Selv savnet jeg noe dybde og bredde i refleksjonene rundt «det gode fag» i førsteutgaven. I den nye utgaven er dette stoffet problematisert, nyansert og dessuten gitt en helt annen og sentral plass gjennom hele boken. Jeg slår altså innledningsvis fast at den nye utgaven først og fremst representerer et betydelig kunnskapsteoretisk løft uten at den et øyeblikk mister det praktiske allmenntmedisinske veigrepet. At ambisjonsnivået i så måte er hevet fremgår også av titelen: Førsteutgaven hadde undertitelen *Klinisk arbeid*. Den nye boken heter ganske enkelt *Allmenntmedisin*.

Fordi ikke alle lesere vil kjenne boken fra før og noen sikkert lurer på om de bør kjøpe den, skal jeg kort redegjøre for bakgrunn og innhold. Utgangspunktet er den allmenntmedisinske klinikken. Boken er skrevet som en lærebok i grunnutdanningen av leger, men målgruppen omfatter alle helsefagfolk med interesse for eller kontakt med allmenntpraksis. Forfatterne er stort sett allmenntpraktikere i og utenfor akademiet. Rundt

100 personer har vært involvert i denne storstilte fagutviklingsdugnaden. Redaksjonskomiteén har bestått av Anette Fosse, Irene Hetlevik, Per Hjortdahl, Knut Holte-dahl og Hogne Sandvik i tillegg til redaktør Steinar Hunskaar som er allmenntmedisinsk professor ved Universitetet i Bergen.

Første del omhandler det allmenntmedisinske kunnskapsgrunnlaget og rammene for allmenntpraktikerens kliniske virksomhet. I del to og tre, som til sammen utgjør to tredeler av de drøyt 800 sidene, presenteres viktige organovergripende symptomer og en gjennomgang av sykdommer i kroppens organer. I del fire drøftes spesifikke problemstillinger knyttet til livsfaser. Deretter, i del fem, følger en oversikt over konsultasjoner med ulike formål. Den sjette og siste delen tar for seg dilemmaer og utfordringer knyttet til det å være allmenntpraktiker. Redaksjonskomiteén, forfatterne og faglige medarbeidere blir fylldig presentert til slutt, og boken har et omfattende stikkordregister.

Pedagogisk og metodisk er boken lagt opp slik at vi aldri slipper pasienten ut av syne. Gjennom hele teksten, bortsett fra i del tre om organsykdommer, er teoretiske problemstillinger omsatt til praksis gjennom korte kasuistikker. Del to og tre som utgjør hoveddelen av det kliniske lærestoffet er bygd opp over en stram mal: forekomst og legesøking for det aktuelle problemet, disponerende faktorer, diagnostisk tankegang, sykehistorie, klinisk undersøkelse og tilleggsundersøkelse, tiltak og råd, prognose og oppfølging. Det gjør det enkelt å orientere seg i teksten. Det er flere og rikere illustrasjoner og mer bruk av rammer og oversikter enn i den forrige utgaven.

Det er lett å enes om at dette er en god allmenntmedisinsk lærebok, en glimrende presentasjon av det særegne ved allmenntmedisin og en uunnværlig bok for oss ute i praksis. Men det er mer. Boken er et viktig bidrag i kampen om definisjonsmakten i medisinen: Hva er viktig? Hva er riktig? Hvem skal sette premissene? Hva er motivene? Moderne medisin er det mye penger i, og hensynet til pasientens beste er ikke nødvendigvis ledestjerne. Det allmenntpraktikere vet bedre enn noen andre i faget er at det er forskjell på marked og behov. Ikke alt som kan gjøres skal gjøres. Ikke alt som virker er nyttig. Platon mente at en forutsetning for kunnskap er en etisk innsikt i hva som er det beste og hvordan det oppnås.

Filosofen Bengt Molander sa på et seminar om medisinsk kunnskap i 1998: «Återigen: Kunnskap finns enbart i form av kunniga människor, altså människor som vet hur dom skall gå vidare på bästa sätt.» Selv liker jeg å tenke at allmenntpraktikerne er en medisinsk faglig avant garde. Med den nye læreboken i allmenntmedisin er vi godt bevæpnet.

Elisabeth Swensen

Seljord

Festmåltid som gir mersmak

Gert Almind Holbæk, Per Olav Hjortdahl, red

Medisinsk årbok 2003

143 s, tab, ill. København: Munksgaard, 2003.

Pris NOK 298

ISBN 87-628-0414-6

Ungdoms somatiske og psykiske plager, moderne arytmi behandling, biobankers muligheter versus personvern, sportsskader i kneledd, menns behov ved livstruende sykdom og psykososial behandling av schizofreni er noen smakebiter av hva som venter deg når du gir deg i kast med det 14-retters festmåltidet som *Medisinsk årbok 2003* byr på. Måltidet kan med fordel spres over flere dager, og kan inntas der du måtte ønske, siden tilberedning og innpakning er hendig og tiltalende. Noen av rettene er spennende, nærende og fyldige, mens andre nok fremstår noe mer tørre og smakløse. Sammensetningen av måltidet gir uansett et interessant innblikk i hva som rører seg i nordisk (egentlig dansk-norsk) medisin. Både bredde og dybde gir mersmak.

Redaktørene Gert Almind Holbæk & Per Olav Hjortdahl leverer nå kokkeleuene fra seg, etter mange års godt arbeid med å formidle ny nordisk medisinsk kunnskap. Tidligere omfattet redaksjonen og forfatterne også kolleger fra Finland, Sverige og Island, men de siste årene har dette nordiske samarbeidsprosjektet skrumpet inn til Danmark og Norge. Språk og kultur kan være grunnen til dette. Utfordringen for *Medisinsk årbok* i årene fremover er å hevde sin plass i en verden der vi dynges ned av nettbasert informasjon og hvor medisinske nyvinninger presenteres i et svimlende tempo. Den nye redaksjonen skal videreføre en arv der et bredt utvalg nordisk forskning og refleksjon årvisst er formidlet til et medisinsk fagmiljø der egen

kvistspesialitet tar mesteparten av oppmerksomheten. I en stadig mer fragmentert medisinsk verden blir prosjekter som Medisinsk årbok et ankerfeste til vår felles medisinske arv, og burde være obligatorisk lesing for enhver lege. Dette stiller store krav til utvelgelse og sammensetning av innholdet. Et slikt fellesmåltid som skal tilfredsstillende de mange ulike medisinske ganer må inneholde både kjent og ukjent, mildt og sterkt, tungt og lett. Årets utgave tilfredsstiller stort sett disse forventningene, og anbefales for oss alle.

Anette Fosse

Øvermo Legesenter
Mo i Rana

Samfunnsskrift av beste skuffe

Per Fugelli

0-visjonen

271 s. Oslo: Universitetsforlaget, 2003.

Pris NOK 249

ISBN 82-15-00320-6

Vi våkner og hører på morgennyhetene at en ernæringsprofessor vil forby salg av pølser på bensinstasjonene. Så venter vi litt i halvsøvn fordi vi vet at saken ikke kan være over med det. Det er den heller ikke, for hører ikke professor i sosialmedisin Per

Fugelli hjemme i en slik sak? Jo han gjør det, og her kommer professoren og erklærer hele forslaget som et helseautoritært angrep på livsgleden. Game over, vi kan våkne og møte dagen.

Men det kan være grunn til å stoppe opp, og det er det Per Fugelli gjør i boken *0-visjonen*. Fugelli sier han har «en fornemmelse av at samfunnet holder på å bli for strengt, for rent, for kresent». Men *0-visjonen* er et skarpt – og som vanlig for Fugelli – ytterst velformulert skrift om et samfunn på knivseggen mellom nulltoleransen og *0-visjonen*. «Nulltoleransen vil gjøre samfunnet rent, eliminere sosial og mental forurensing. *0-visjonen* vil gjøre livet rent, fjerne flekker, feil og farer». Med dette begrepsparet setter han fokus på frihetens kår og normalitetens bøyelighet og øyelighet.

Norsk helsedebatt trenger Per Fugelli. *0-visjonen* er et sjeldent skrift; inspirerende, alarmerende, muntert og godt forankret i bred litteratur. Mange får sitt, nordmenn er bortskjemte og bør skamme seg over ubegrunnet misnøye og helseministeren truer friheten. Hvor troverdig trusselbildet er, må leseren vurdere.

Komposisjonen er spenstig. I et kapittel

tar han Karl Evang med på laget gjennom en trancedialog der Fugelli sitter rundt et bål i Kalahriørkenen og Evang sitter trygt i det hinsidige. Forfatteren Fugelli lar Evang bli så overbevist av sosialmedisineren Fugelli at den tidligere helsedirektøren til sist medgir: «Når jeg kommer tilbake vil jeg hjelpe helsen med å flykte fra det fengselet jeg selv satte den i – jeg vil slippe helsen fri.» Det er god lesning. Men er historien troverdig? Jeg er ikke sikker.

Enda mer usikker er jeg på konsistensen i Fugellis korstog. Han sitter i studio etter studio og forsvarer folks rett til kos, hygge, røyk og sukkerdrikker. Jeg savner en problematisering av frihetsbegrepet. For vel kan Fugelli gi trøst til røykere, antimosjonister og tenåringer som lever på to cola dagen og som ikke liker informasjonskampanjene fra myndighetene, men for hvert av Fugellis innlegg jubler de på bakrommene hos Coca Cola og Philip Morris. Det er kapitalsterke aktører med markedsføringsbudsjetter og metoder som setter den individuelle frihet under virkelig press. Bør ikke det uroe oss?

Sosialmedisinen «mangler retning, korpset mangler tenning», skriver Fugelli. Boken gir håp – sosialmedisinere bør bli tent av den. Og ikke bare sosialmedisinere, for dette er et samfunnskrift av beste skuffe som bør glede, ergre og inspirere langt utover Fugellis opprinnelige fag.

Jonas Gahr Støre

Generalsekretær
Norges Røde Kors

Nyttig medisinsk ordbok

Arnt Jakobsen, red

Norsk medisinsk ordbok

334 s. Oslo: Forlag Sem og Stenersen, 2002.

Pris NOK 310

ISBN 82-7046-071-0

At dette er 14. utgave forteller i seg selv at boken dekker et behov. Første utgave kom i 1932 og var redigert av Karl Evang. Boken gir enkle forklaringer på latinske, greske og norske medisinske ord og uttrykk. Likevel er den ikke et medisinsk leksikon med mer inngående forklaringer. Målgruppen er først og fremst ikke-medisinsk personale som i sin jobb støter på medisinsk fagterminologi. I denne utgaven er ca. 500 nye ord tatt inn, og en del lite brukte er tatt ut. Skrivemåten av fornorskede ord er, med noen unntak, i samsvar med Tidsskriftets ordliste og de prinsippene som følges der.

Boken bør finnes hos alle som i sitt arbeid trenger en rask og enkel forklaring på hva leger sier eller skriver når de bruker «stammespråket».

Per Brodal

Anatomisk institutt
Universitetet i Oslo

Røde nupper på skrotten

Hans Petter Schjønby, Per-Øivind Sandberg

Glimt fra Hedmarkshelse

Sykdom, helse og samfunnsforhold i historisk perspektiv 164 s, ill. Hamar: Fylkesmannen i Hedmark, Helseavdelingen, 2003
ISBN 82-996672-0-8

Er det forskjell på hedmarkshelse og annen helse, hedmarkssykdom og annen sykdom? Forskjellen kunne være at klasseskilene var større i Hedmark enn i andre norske fylker, men sykdoms- og helse-

begrepene var det ikke store forskjeller på. Ove Røsbak fra Ringsaker skriver at når faren var nedfor «gikk han åt skoga/og søkte selskap med seg sjø». Andre steder gikk man til fjells, eller gjorde som Asbjørnsen, tok fiskestangen og gikk opp langs elven. Helseboten er den samme.

Helsevesenets 400-årsjubileum har medført mange markeringer, lokalt og nasjonalt. Boken er redigert av samfunnsmedisineren Hans Petter Schjønby og historikeren Per-Øivind Sandberg, og må være en av de mest vellykkede. Det dreier seg ikke om en kronologisk beretning om helse og sykdom på brede bygder og i skogfylte daler. Jordmorvesenet, de frivillige organisasjoner, tuberkulose, øyehelse, psykiatri og kjønnssykdommer i Hedmarks amt, får alle sine kapitler. Plass er det også til Alf Prøysen, Jacob Breda Bull, Ove Røsbak og Kjell Aukrust, alle hedmarkinger. Her blir helse og sykdom vektlagt bredere enn spørsmål om fag og fagfolk. Med Prøysens og Aukrusts små morsomheter blir boken lett å lese. All sykdom er ikke alvor, i hvert fall ikke bare alvor.

Dag Skogheims kapittel om tuberkulosen bør særlig fremheves. Det er i dag vanskelig å skjønne hvilke utfordringer og konsekvenser *Mycobacterium tuberculosis* bød på. Likevel er det nødvendig hvis vi skal forstå norsk samfunnsutvikling og de utfordringer store deler av verden fremdeles står overfor. Etterordet til Peter F. Hjort setter hedmarkshelsen inn i perspektiv, både i forhold til hva klasseskilene betyr for sykdom og hvordan den gamle distriktslegen, utrolig nok, kunne gjøre en avgjørende forskjell med hensyn til liv og helse.

Bildevalget er godt. Den som ikke forstår hvilken respekt den gamle jordmoren ble møtt med, kan slå opp på side 57, der Prøysens jordmor Matja (Helga Johansen, 1864–1947) er klar for nye oppdrag. Ringsakerkvinnen som blander urter på side 45 viser at det ikke bare var Anders Beer Wilse (1865–1949) som kunne feste norgeshistorie til glassplater.